

UNELE ÎNVĂȚĂMINTE ALE CAMPANIEI DE SĂPĂTURI ARHEOLOGICE DIN 1949 ÎN R. P. R. *)

CONCLUZIUNI LA ÎNCHIDEREA CONFERINȚEI ARHEOLOGILOR DIN R. P. R.

de Acad. MIHAIL ROLLER

Conferința arheologilor din R.P.R., departe de a fi numai o chestiune care interesează un grup de specialiști, se integrează în lupta poporului muncitor pentru a scoate România din starea de înapoiere culturală în care a fost ținută, în lupta pentru răspândirea culturii în popor, condiție absolut necesară pentru a putea construi socialismul.

Pe baza stimulării științei, literaturii și artei de către Partidul Muncitoresc Român și Guvernul R.P.R., lucrările arheologice desfășurate în această vară nu au fost lucrări individuale, nu au fost întreprinse în urma unor inițiative individuale, ci au fost un început de concentrare a tuturor specialiștilor și a tuturor forțelor capabile să aducă un aport pozitiv în lămurirea unor probleme de arheologie — parte integrantă din științele istorice.

A fost pusă problema valorificării critice a lucrărilor arheologice din trecut și inițierea de noi lucrări, mai ales că în istoria veche a R.P.R. avem goluri mari.

Înainte însă de a vorbi de activitatea desfășurată, cred că e just să subliniem că munca Dvs. se valorifică tocmai datorită faptului că începe să fie legată de viață.

Să concretizăm această afirmație.

— În programul (proiect) cursului universitar de istorie a R.P.R., supus Dvs. spre discutare și completare, au fost introduse rezultatele campaniei de săpături arheologice din această vară. Cât de mare trebuie să fie mulțumirea unui arheolog care, știind că lucrează pe șantier pentru a lămuri probleme de istorie, constată că peste puțin timp realizările lui sunt folosite, că rezultatele obținute contribuie la educarea a mii de studenți, că noile generații vor putea să se bucure

*) Stenogramă revăzută.

de roadele muncii grele a arheologilor. În mod concret, munca Dvs. este valorificată în programul (proiect) universitar al cursului de istorie a R.P.R.

— Un alt element care merită a fi subliniat este organizarea expoziției arheologice. S'a pus problema ca rezultatele muncii Dvs. din această vară să nu rămână într'un cadru îngust de arheologi. Rezultatele săpăturilor arheologice vor fi expuse și vor fi văzute de mii de muncitori și intelectuali. Această expoziție reprezintă o contribuție adusă la opera de educare și ridicare a nivelului cultural al muncitorilor, studenților, elevilor, etc.

— Cunoașteți hotărârea Institutului de Istorie și Filosofie de a publica în „Revista de Istorie Veche” rapoartele pe care Dvs. le-ați prezentat la Conferință și de a publica în volum rezultatele arheologice ale acestei campanii.

Astfel, în diferite forme, munca științifică e legată de popor, e pusă în slujba poporului.

Consfătuirea arheologilor este menită să determine o cotitură hotărâtoare în lucrările de pe țărimul arheologiei.

Ce sarcini ne punem noi?

Ne punem ca sarcină să lămurim dezvoltarea societății omenești, din vremurile cele mai îndepărtate până astăzi. Până acum istoricii regimului burghezo-moșieresc nu căutau să facă acest lucru, pentru că țara noastră era aservită imperialismului străin și nu era în interesul imperialiștilor din afara țării și a claselor exploatare din țară, ca istoria poporului, ca lupta lui să fie cunoscută. Studiind dezvoltarea societății omenești pe teritoriul R.P.R. din vremurile cele mai îndepărtate, urmărim să arătăm că poporul acesta are o istorie de mii și mii de ani, care nu a fost studiată până astăzi, pe care noi am început s'o studiem, pentru a arăta munca, frământările și lupta acestui popor în făurirea istoriei sale. Ne străduim să cunoaștem, pe calea științei, istoria milenară a poporului de pe teritoriul Republicii Populare Române. Către acest obiectiv de studiu ne îndreaptă patriotismul, principiul internaționalismului proletar, concepția clasei muncitoare. Clasa muncitoare ne învață că trebuie să fim pătrunși de dragostea de popor. A avea dragoste pentru popor înseamnă a studia și explica truda și lupta poporului dealungul vremurilor, trăgând învățături pentru lupta ce se dă astăzi. A fi pătrunși de internaționalismul proletar, înseamnă a folosi toată puterea creatoare a propriului nostru popor pentru a o pune în slujba frăției între popoare, a păcii între popoare, în slujba luptei pentru progres. Acest lucru trebuie să-l avem în vedere când ne gândim la însemnătatea pe care o are prima Conferință a arheologilor în țara noastră.

Ce dovedește Conferința noastră? Conferința noastră ne arată că pentru prima dată specialiștii în domeniul istoriei vechi a R.P.R. s'au adunat și au putut desbăte pe larg, timp de câteva zile, rezultatele săpăturilor organizate și desfășurate pe bază de plan. Este oare o întâmplare că tocmai în anul 1949 arheologii au avut pentru

prima dată un plan de muncă? Noi credem că nu. După 30 Decembrie 1947, după instaurarea Republicii Populare Române, am cunoscut în cursul anului 1948 o serie de transformări revoluționare cu caracter socialist: naționalizarea întreprinderilor și o serie de alte legiuri, iar în anul 1949 regimul nostru de democrație populară, ca formă a dictaturii proletariatului, s'a desvoltat pe baza primului Plan de Stat. Faptul că în acest an arheologii și-au desfășurat activitatea pe bază de plan, dovedește în ce măsură însuși planul arheologic face parte din Planul de Stat al R.P.R. Aceasta are o mare semnificație: nu din bunăvoința cuiva s'a inițiat acest plan, ci din ansamblul măsurilor generale luate în țara noastră, din inițiativa și sub conducerea P.M.R. Planul pentru cercetările arheologice se încadrează în Planul de Stat, *ca element al revoluției culturale* ce se desfășoară la noi.

Dar planul este legat de o concepție. Clasa muncitoare are concepția ei marxist-leninistă, care reprezintă știința cea mai înaintată. Deaceia nu era posibil ca săpăturile arheologice să se facă pe apucate. Ele trebuiau să-și pună probleme pe care să le rezolve. Deaceia am fost în stare, în cadrul desfășurării activității, în cadrul lucrărilor acestei Conferințe, să ne preocupăm de probleme pe care trebuie să le rezolve arheologia.

Această Conferință a mai dovedit, prin felul în care au fost puse problemelē, că am început să integrăm cercetările noastre arheologice în științele istorice. Am căutat și vom căuta din ce în ce mai mult să luminăm problemele de istorie și prin cercetări arheologice.

Conferința a dovedit că săpăturile din campania 1949 au înregistrat și o serie de alte succese. Munca în colectiv a început să devină o realitate. Putem considera că această campanie a dovedit că în țara noastră începe să fie introdusă munca colectivă și pe tărîmul arheologiei. S'a dovedit că există și pe tărîmul arheologiei grijă pentru ridicarea de cadre tinere (antrenarea unor studenți în cadrul campaniei din 1949).

Conferința aceasta a mai dovedit marea însemnătate a schimbului de experiență. Cu ocazia desbaterilor, toată truda fiecărui colectiv, în parte, toate rezultatele obținute au fost aduse la cunoștința tuturor specialiștilor prin rapoartele, discuțiile, completările și observațiile prezentate. S'au născut discuții în contradictoriu pentru lămurirea problemelor. A lua cunoștință de rezultatele dobândite pe diferite șantiere, înseamnă o contribuție reală pe care Conferința o aduce cercetărilor pe tărîmul arheologici.

S'au făcut, cu ocazia Conferinței, o serie de propuneri și observații juste. Fără îndoială că secția de Istorie și Filosofie a Academiei R.P.R. și direcția Institutului de Istorie și Filosofie vor analiza toate propunerile făcute și vor căuta să le găsească rezolvarea. Imi permit însă să subliniez câteva propuneri pe care le consider juste, sub rezerva confirmărilor ulterioare din partea Secției de Istorie și Filosofie a Academiei R.P.R. precum și a direcției Institutului.

Cred că este just și bine pusă problema organizării *muzeelor regionale* și conservării săpăturilor. După cum se știe, nu se urmărește concentrarea a tot ce este cultură numai la București. Dacă ați urmărit reforma învățământului, inițiată de Partidul Muncitoresc Român, ați putut vedea câte eforturi s'au depus pentru a se crea noi centre universitare în țară — la Constanța, Brașov, Valea Jiului, Brad, Câmpulung, etc. — fiecare centru universitar fiind un focar de cultură care se răsfrânge asupra masselor.

Organizarea de muzee înseamnă crearea de noi centre de cultură. Nu trebuie însă să uităm că București este capitala R.P.R., și nu trebuie să alunecăm pe panta regionalismului și să începem a duce o politică de „patriotism local”. Dacă sunt anumite monumente rezultate din săpături, care au o însemnătate deosebit de mare, putem să facem copii. Unele monumente să fie păstrate în regiunea respectivă, altele la centru. În principiu însă, muzeele trebuie să devină focare de cultură și ca atare trebuiesc mai bine înzestrate.

În legătură cu conservarea săpăturilor, principiul este de asemenea just. Aceasta nu înseamnă că toate săpăturile trebuiesc conservate, ci numai acelea care au o deosebită importanță. Rămâne ca forurile științifice să hotărască dacă cutare săpătură trebuie păstrată; dar, cum am spus, cred că principiul este just.

S'au mai făcut unele observații în legătură cu întârzierea începerii campaniei și cu întârzierea desemnării studenților care trebuiau să meargă pe șantiere. Aceste observații sunt juste. Dar nu trebuie să uităm condițiile în care s'a pornit această muncă. Trebuie să știm că la începutul campaniei arheologice, Secția de Istorie și Filosofie și Direcția Institutului Academiei R.P.R. și-au dat seama de greșala făcută, în sensul că la colectivele de istorie medie și contemporană nu erau antrenați în muncă studenți. S'a pornit la înlăturarea acestei greșeli în momentul când se pregătea campania arheologică. Antrenarea studenților a necesitat timp, ceea ce a fost o cauză de întârziere.

Pe de altă parte, nu uitați că metoda folosită în campania arheologică din anul acesta era nouă pentru arheologii din țara noastră. Este vorba de *munca colectivă*. Dată fiind lipsa de experiență, aceasta a creat o serie de greutăți temporare. Trebuie să tragem de aici învățătura că, în viitor, după ce se vor stabili șantierele și vor fi fixați responsabilii, trebuie să se înceapă pregătirea din timp a campaniei.

Justă este și propunerea în legătură cu ridicarea planurilor, cu folosirea tuturor mijloacelor științifice pentru a ajunge la concluzii cât mai valabile. Nu ne putem permite, astăzi când dăm bătălia pentru ridicarea nivelului cultural al poporului, pentru crearea unei culturi socialiste, să facem lucruri de mântuială și la întâmplare. Toate cuceririle științei trebuiesc folosite pentru a asigura un rezultat valabil.

De asemenea este justă observația că tovarășii noștri din colective n'au putut trage toate învățămintele din munca desfășurată, din cauză că membrii colectivelor s'au regrupat chiar în timpul campaniei. Noi am făcut greșala de a ne angaja la prea multe șantiere și

din această cauză a fost o mișcare de oameni după terminarea fiecărei campanii, nedându-se în toate cazurile răgaz membrilor unui colectiv să desbată problemele între ei, să ajungă la concluzii și să se prezinte rapoarte care să fie expresia nu numai a părerilor șefului colectivului, ci ale întregului colectiv. Cu scopul de a înlătura această greșală pentru campania din anul 1950 s'au grupat șantierele în grupurile A și B. Astfel, vom asigura un colectiv mai mare pe întreaga durată a săpăturilor, care va avea puțința de a trage toate concluziile științifice.

Însemnătatea Conferinței arheologilor apare limpede chiar dacă ținem seama numai de aceste învățăminte. Dar putem trage multe alte învățăminte dacă vom privi problemele în mod critic. Deaceia, să analizăm critic rezultatele muncii pe tărîm arheologic. Îmi permit să deschid o paranteză înainte de a intra în fondul problemei. Înainte vreme, a critica pe cineva, era considerat ca un atac, ca un lucru pornit din dușmănie: îl critic și mă folosesc de greșelile lui. Partidul nostru ne învață că a fi un bun prieten al cuiva, a dori să ajuți pe cineva, a dori să contribui ca omul să poată da tot ce este mai bun din el și să se lepede de tot ce este greșit, să-l sprijini în lupta împotriva a tot ceea ce este vechi, pentru a promova tot ce este nou și are viitor, înseamnă a-l critica. Critica și autocritica pe care ne-o facem este pornită din dorința de a constata greșelile și slăbiciunile din timpul activității desfășurate, de a evita repetarea acestor greșeli, pentru a putea merge înainte, pentru a putea valorifica posibilitățile fiecăruia dintre noi, puse în slujba poporului muncitor.

Concepția clasei muncitoare ne învață că în cercetările noastre științifice trebuie să dăm atenție deosebită studiului dezvoltării poporului de pe teritoriul Republicii Populare Române, studiu care contribuie la dezvoltarea adevăratei mândrii naționale, așa cum ne învață V. I. Lenin, în sensul că ne mândrim cu poporul și cu cei care l-au condus în lupta pentru libertate, progres și cultură.

Lupta noastră împotriva ploconirii față de cultura burgheză decadentă din apus, este o luptă patriotică, care asigură dezvoltarea unor înalte culturi în R.P.R.

Am să dau câteva exemple din rapoartele prezentate la Conferință, în care tovarășii noștri, în loc să pornească la studierea problemei în legătură cu interesele poporului, au căutat din spirit cosmopolit, să-și îndrepte privirile spre chestiuni care sunt departe de problemele poporului.

Prof. Condurachi, în raportul pe care l-a prezentat despre Istria, ne spune că cercetările din raport „*vor fi importante... — cel puțin într'un caz — pentru istoria însăși a Imperiului roman*”. Avem tot respectul pentru istoria Imperiului roman. Dar îmi permit să aduc un argument al lui Vasile Pârvan în această privință. Când V. Pârvan a vorbit despre Istria, ce problemă l-a frământat? Iată ce spune el în comunicarea făcută în 1923 cu privire la Istria:

„...fie că e vorba de legături de rudenie, între Istrieni și casa regală scită a Olbiei (?) în sec. V, sau de revoluții interne pentru motive constituționale, sau de războiul pe care „Istrienii” l-au purtat împotriva regelui geto-scit Atheas... sau de războiul împotriva lui Lisi-mah pentru independența deplină de sub orice protecție macedoneană în 313 — sau, în sfârșit de războiul cu Bizanțul către 260 — în toate aceste cazuri, importanța politică și militară, deci și puterea și bogăția Istriei, sunt pedeaîntregul confirmate”. („La pénétration hellénique et hellénistique dans la vallée du Danube”, pag. 10-11, ed. Cultura Națională, 1923).

Iată câte probleme ridică V. Pârvan în legătură cu Istria, probleme legate de dezvoltarea istoriei R.P.R. Le-am rezolvat? Nu! Și totuși unii se gândesc la dezvoltarea istoriei Imperiului roman. Aceasta înseamnă să neglijăm problema fundamentală pe care ne-o punem, de a rezolva mai întâi problemele istoriei poporului de pe teritoriul R.P.R.

Studierea istoriei Imperiului roman trebuie în primul rând să ne lămurească probleme neatinse în raportul prezentat la Conferință de prof. Condurachi.

Se vorbește mereu de transformarea Daciei în provincie romană. Unii istorici burghezi consideră aceasta ca una din „minunile” pe care le-a cunoscut istoria țării noastre. Dar, din analiza documentării existente și accesibile fiecăruia, reiese cruzimea cu care erau exploatare provinciile cucerite de către Imperiul roman — deci și Dacia. Nu prea vorbesc unii istorici de groaza care a cuprins popoarele când aveau de autoritățile romane. Nu prea ne ocupăm de lămurirea eroismului și a izvorului acestui eroism al Dacilor conduși de Decebal în luptele contra cötropitorilor romani conduși de Traian — eroism care își găsește explicația în dorința fierbinte a Dacilor de a nu cădea în sclavia Imperiului roman.

Marx și Engels au arătat nu odată că masele populare vedeau în Imperiul roman „un dușman feroce și un subjugator”.

Lupta Dacilor contra Romanilor, înainte și după cötropire, ca și lupta populației de pe teritoriul R.P.R. necötropit de Romani — iată care trebuie să fie preocuparea noastră. E drept că aceasta nu va duce la „dezvoltarea istoriei Imperiului roman”, ci la luminarea științifică a luptelor duse de masele populare de pe teritoriul R.P.R., ne va duce la lărgirea și dezvoltarea istoriei R.P.R. Aceasta trebuie să fie preocuparea noastră ca istorici patrioți.

Un alt exemplu: s'a discutat la Conferință foarte pe larg despre faptul că țara noastră a fost un loc de trecere și s'a manifestat de multe ori tendința de a se insista asupra acestei situații. Preocuparea acelor care văd numai faptul că țara noastră a fost un loc de trecere nu înseamnă oare o neglijare profundă a intereselor poporului, nu înseamnă aceasta ignorarea dezvoltării societății omenești pe teritoriul R.P.R.? Desigur că da.

Fără îndoială că „trecerea”, migrația a avut influență. Ea a in-

fluențat factorul permanent, factorul continuu, adică dezvoltarea societății omenești; deci asupra acestui factor permanent și continuu — populația băștinașă — trebuie să insistăm și nu asupra elementelor trecătoare.

În legătură cu această problemă, am să aduc un alt citat din lucrările lui Pârvan.

Rapoartele și discuțiile dela Conferință au debătut mult problema „Daciei-Romane”, rezultatele unor săpături făcute în trecut, privind vremea când Dacia era ocupată de Romani etc.

Dar s'au neglijat perioadele anterioare cuceririi romane și perioada de după retragerea aureliană. În anul 1906 Pârvan sublinia că *„pentru clarificarea organizării comunelor în Dacia, va trebui să expunem întâi substratul indigen, constituția cantonală sau de clan atât cât e cu putință... și apoi organizarea comunală — romană — provincială din vremea imediat înainte de colonizarea Daciei”*¹⁾.

Fără a face aci o reconsiderare critică a lucrărilor lui V. Pârvan, credem că el a orientat just atenția istoricilor când spunea că trebuie să ne preocupe *„întâi substratul indigen”*.

Exemplele din rapoartele mai sus semnalate arată cum cosmopolitismul, ideologia imperialismului care nu vrea să ne ocupăm de suveranitatea națională, de istoria națională și vrea să introducem aici „felul de trai american”, ne poate duce la neglijarea studierii istoriei societății omenești de pe teritoriul R.P.R., la neglijarea studierii istoriei naționale.

Din cele de mai sus reiese că trebuie să mai depunem eforturi pentru a ne însuși concepția clasei muncitoare, care ne învață să studiem dezvoltarea societății omenești de pe teritoriul țării noastre, să fim pătrunși de patriotismul și internaționalismul proletar. Trebuie să fim vigilenți față de ideile cosmopolite care se strecoară la noi, care mai persistă la unii dintre noi, și care tind să ne îndepărteze dela studiul dezvoltării poporului și a societății din istoria veche a R. P. R.

Arheologia este o parte a științelor istorice. Arheologia trebuie să fie pusă în slujba lămuririi problemelor de istorie. Ea este un factor indispensabil în lămurirea istoriei vechi a țării noastre. Ne punem întrebarea: a corespuns nivelul discuțiilor noastre cerințelor unei concepții istorice?

Concepția clasei muncitoare ne învață că toate fenomenele trebuie studiate și analizate, ținându-se seama de loc, timp și împrejurări. Concepția clasei muncitoare ne învață că nu există nimic stabil, totul se naște, se dezvoltă și moare. Prin urmare, trebuie să urmărim fenomenul pe care îl supunem analizei noastre în procesul său de evoluție, nu static, nu izolat, ci în legătură cu celelalte probleme. Con-

¹⁾ Vasile Pârvan „Câteva cuvinte cu privire la organizația provinciei Dacia Traiană”. București, 1906, pag. 14—15.

cepția clasei muncitoare ne învață că trebuie să urmărim, în procesul pe care îl analizăm, care sunt elementele noi ce se nasc și care sunt elementele vechi; să vedem lupta între ce e nou și ce e vechi și să vedem care au fost factorii care au ajutat elementele noi să învingă pe cele vechi. Dacă analizăm sub prisma aceasta discuțiile noastre, ne putem întreba: în rapoartele date, în discuțiile desfășurate, am analizat toate rezultatele arheologice de pe diferitele șantiere sub această prismă?

Să luăm de exemplu raportul și intervenția la discuții a prof. Nestor. Fără îndoială că d-sa a ridicat probleme tehnice importante, fără de care nu se poate face arheologie. Dar ne mărginim noi la tehnicitate? Vrem noi să reducem munca științifică la munca mecanică de robot, sau vrem s'o ridicăm la o concepție cu adevărat științifică, la o concepție creatoare în știință?

În multe rapoarte găsim un exces de date tehnice cu privire la diferitele județe și localități. Poate că nu ne-am însușit bine concepția științifică în domeniul istoriei. Dar dacă luăm, de exemplu, raportul șantierului Dinogelia, vedem străduința de a studia problema în ansamblu, de a da unele soluții. Are și acest raport o serie de slăbiciuni. Dar se vede străduința de a ridica probleme, de a înălța cercetările la nivelul unei concepții istorice și nu de a rămâne la aceea de „tehnician“.

Atât în raportul prof. Nestor, cât și în raportul prezentat de R. Vulpe, problemele sunt tratate în mod static, cu preocupări înguste de „tehnicitate“.

Fără îndoială, noi nu contestăm importanța și însemnătatea argumentelor de natură tehnică, a analizei tehnice, a expunerii tehnice; noi nu fugim de argumentele din literatura veche. Dimpotrivă, ne bizuim și pe ele. Dar nu putem rămâne la o arheologie limitată la probleme tehnice și închisă în cadrul unui cerc strâmt. Nu putem rămâne la o arheologie care nu-și pune ca sarcină imediată să lumineze pe baza concepției științifice problemele istoriei vechi a R.P.R.

Și în raportul prof. Daicoviciu întâlnim o analiză statică a unor probleme. Prof. Daicoviciu vorbește de statul condus de Burebista și susține că Burebista a construit sistemul unitar de cetăți din Munții Sebeșului și că așezarea dela Piatra Roșie a avut un caracter exclusiv militar.

Oricât de lungă a fost domnia lui Burebista, mijloacele de producție nu erau atât de dezvoltate în acea vreme încât șeful de stat să aibă puțința de a construi dela început și până la sfârșit un astfel de sistem unitar de cetăți.

Posibilitatea înjghebării unui stat atât de puternic sub Burebista a fost posibilă, fiindcă au existat dinainte diferențieri de clasă. Au existat dinainte șefi militari mai mici, cu așezările și întăriturile lor, pe care Burebista i-a supus și i-a obligat să intre în statul format de el. Burebista însă a avut interesul ca în cadrul stăpânirii sale să dea acestor așezări și cetăți un sistem unitar de apărare. Aceasta a fost

posibil pe baza întăriturilor existente dinainte. Astfel, înainte de a se ajunge la statul lui Burebista, au existat aşezări şi întărituri, care au fost rezultatul unei evoluţii, dela orânduirea comunei primitive la diferenţierea socială, la apariţia şefilor militari, etc.

Aici se pune problema că nu putem începe şi nu ne putem opri numai la Burebista. Noi am făcut un pas înainte atunci când, pe lângă studierea „Daciei-Romane“, am pornit mai intens la studierea Daciei înainte de ocupaţia romană. Dar trebuie să mergem mai departe. Să vedem care a fost evoluţia orânduirii comunei primitive, înaintea formării statului condus de Burebista, adică evoluţia societăţii de pe teritoriul R.P.R. până la Burebista.

Cine desconsideră lucrul acesta, desconsideră însăşi existenţa unei populaţii băştinaşe pe aceste meleaguri. A căuta această evoluţie, a studia dezvoltarea societăţii omeneşti dela sălbătăcie la barbarie ş.a.m.d., înseamnă a studia evoluţia societăţii omeneşti de pe teritoriul R.P.R., a cetelor primitive, a matriarhatului, patriarhatului, apariţia unor triburi mici cu şefii lor, apoi a unor triburi mari, apariţia Statului condus de Dromichet, desagregarea acestui Stat, apoi apariţia Statului condus de Burebista, desagregarea acestui Stat, etc. Toate aceste aşezări omeneşti şi-au schimbat în cursul evoluţiei formele lor de organizare. Putea să fie o aşezare paşnică, care vremelnic, în momente de pericol, a luat un caracter de aşezare întărită sau militară. Însăşi aşezările omeneşti, formele lor de organizare, nu erau statice, ci cunoşteau un proces de evoluţie.

Pe această bază ne permitem a afirma că prof. Daicoviciu greşeşte când afirmă categoric că Piatra Roşie a fost o cetate exclusiv militară, numai pentru faptul că nu avem încă dovezi anterioare existenţei cetăţii militare. Aceste dovezi trebuie căutate în evoluţia aşezărilor omeneşti. Dar a afirma dela început categoric că nu a fost acolo decât o cetate militară şi a exclude posibilitatea existenţei unei aşezări paşnice, mi se pare că nu este ştiinţific.

Toate acestea dovedesc slăbiciunea noastră pe tărîmul ştiinţei arheologice. Nu aplicăm încă în mod practic, în analizele noastre, principiile ştiinţifice călăuzitoare ale concepţiei clasei muncitoare, fără de care nu se pot desvolta nici arheologia, nici arheologii. Arheologii trebuie să privească problemele nu static, îngust, tehnic, ci într'un cadru ştiinţific, istoric, ridicând arheologia la locul pe care trebuie să-l ocupe în cadrul ştiinţei istorice.

În campania arheologică se constată o ezitare şi o lipsă de curaj în punerea problemelor legate de diferenţierea socială. Dacă urmărim rapoartele şi discuţiile ce au avut loc, vedem că observaţiile se referă mai ales la matriarhat, mai puţin la patriarhat şi cel mai puţin la sclavagism, când se desvoltă diferenţierea socială, când începe lupta de clasă.

Un exemplu. Prof. Nestor a vorbit despre Monteoru. Acolo există o așezare pe un deal, Sus, pe deal, s'au găsit la temelia caselor pietre mari. În vizita făcută pe șantier, prof. Nestor a fost întrebat: oare pietrele acestea atât de mari puse la temelia caselor de sus, nu sunt în legătură cu faptul că cele mai bogate case sunt sus și cele mai sărace sunt jos? Aceasta nu presupune oare existența unei diferențieri sociale? Eventual a unui sclavaj patriarhal?

Când s'a pomenit cuvântul sclavi, prof. Nestor a declarat: Nu, categoric nu.

Îată un exemplu cum se manifestă frica de a ne gândi la diferențierile de clasă.

În trecut se considera o crimă a susține că strămoșii poporului român au fost sclavi. Existența sclavilor era acceptată numai pentru Greci sau Romani. Cred că exemplul de mai sus este o rămășiță a concepției vechi. Noi avem concepția marxist-leninistă care ne dă cheia pentru a interpreta în mod științific dezvoltarea societății omenești. Pe baza aceasta susținem că va fi un punct de onoare pentru noi dacă vom arăta cum sclavii din Dacia nu au vrut să poarte jugul robiei, cum s'au răsculat și au luptat pentru libertate.

Frica de a vedea mase exploatare în țara noastră i-a făcut pe unii să se lanseze în discuții asupra matriarhatului, să răspundă cu un categoric „nu” când a fost vorba de existența unor sclavi. Aceasta înseamnă că nu a fost studiată problema științific. Acest lucru dovedește că unora le este frică să se plaseze pe poziția de clasă a proletariatului. Unii nu înțeleg că trebuie să studiem lupta poporului de-a lungul vremurilor și să ne plasăm totdeauna alături de popor, *„în foc și în apă cu poporul”*. Acesta este fondul problemei. Și deoarece dorim să aducem o contribuție în ramura noastră de știință, trebuie să înlăturăm aceste lipsuri.

O altă problemă deseori atinsă în rapoarte și pe care o ridic foarte timid în calitate de nearheolog, este cea a incendiilor. Ea există în aproape toate rapoartele. Când ajungem să analizăm o așezare și nu putem da un răspuns la anumite întrebări, recurgem la incendii. Aceasta pare neverosimil. Este oare adevărat că oriunde am avut noi o așezare trebuia să fie un trăznit sau un foc ca să o lichideze? Oare nu înseamnă aceasta a fugi de studierea cauzelor transformării sociale pe aceste locuri? Ridic această problemă. Înțeleg că au fost incendii într'un loc, în două, în trei; dar în rapoarte se arată că aproape toate așezările au fost incendiate și că s'a întrerupt civilizația.

Nu sunt de acord cu dr. Vulpe care susține că, după distrugerea din Poiana, s'a terminat cu societatea omenească din acel loc; noi putem spune doar că nu știm încă astăzi cum s'a dezvoltat ulterior această așezare. Dar negarea dezvoltării „lichidarea” așezării, cău-

tând explicații în incendii, înseamnă, sub altă formă, neglijarea problemei esențiale; problema continuității dezvoltării societății omenești pe aceste țărmuri din vremurile cele mai îndepărtate.

Sunt chestiuni care mai trebuiesc cercetate. Trebuie să folosim toată puterea noastră de muncă și de creație pentru a lămurii problemele, și nu să căutăm explicații forțate.

O altă problemă pe care îmi permit s'o ridic este cea a terminologiei științifice.

Voi lua ca exemplu raportul prof. Moga.

În raportul d-sale, prof. Moga spune: „*Burghezia Daco-Romană deplin formată...*”

Îmi permit să desvălu aci un secret public! Țara noastră nu a cunoscut niciodată ca atare un *regim burghez*. După ce burghezia a trădat principiile dela 1848 și a încheiat „monstruoasa coaliție”, am avut un *regim burghezo-moșieresc*, și dacă n'a existat până în vremurile noastre un regim burghez „deplin format”, vă rog să credeți că n'a existat nici în timpul lui Decebal.

Fără îndoială că și atunci exista o clasă exploatatoare, exista o clasă stăpânitoare formată. În acest sens, sunt de acord cu prof. Moga. Dar se pune întrebarea: care era și care putea fi clasa stăpânitoare în acea vreme?

Ce ne învață concepția marxist-leninistă? Că dealungul dezvoltării societății omenești, am cunoscut cinci tipuri fundamentale de orânduiri sociale. În cadrul acestor tipuri de orânduiri sociale, pe timpul lui Decebal care era orânduirea cea mai înaintată? Era orânduirea sclavagistă. În Grecia și la Roma era forma cea mai clasică a orânduiri sclavagiste.

În aceeași vreme în țara noastră. — deși nu am avut pe întregul teritoriu al R.P.R. orânduire sclavagistă clasică — clasă stăpânitoare nu putea fi decât clasa stăpânilor de robi. Putem așadar vorbi despre clasa stăpânilor de robi, despre aristocrația sclavagistă, chiar despre democrația sclavagistă, ca în Grecia; căci dacă era democrație, era totuși sclavagistă, fiind corespunzătoare orânduiri sociale din acea vreme. Dar nu putem vorbi pentru acea vreme de „burghezie” și încă de o burghezie „deplin formată”.

Acest adevăr științific, pe care atât de clar ni-l arată clasicii marxism-leninismului, pe care atât de clar ni-l arată I. V. Stalin în opera sa „Despre materialismul dialectic și materialismul istoric”, trebuie să ne fie cunoscut dacă vrem să facem știință. Din moment ce nu ne însușim concepția științifică, bagajul de cunoștințe necesare, înseamnă că nu putem ajunge la rezultate, înseamnă că nu dăm tot ce așteaptă poporul muncitor dela noi, înseamnă că nu îndreptățim speranțele pe care poporul le pune în oamenii de știință, care au sarcina să desvolte și să asigure progresul științei în țara noastră.

Ca expresie a rămășițelor concepției burgheze antipatriotice privitoare la istoria țării noastre, se folosește încă terminologia de „hinterland“, când se vorbește de teritoriul R.P.R. în legătură cu cetățile grecești de pe litoralul Mării Negre.

Problema populației băstinașe a fost complet neglijată de istoricii burghezi, când se vorbea de cetățile grecești de pe litoralul Mării Negre a R.P.R. Unii istorici au început recent — făcând un pas înainte în aprofundarea științifică a istoriei — să trateze și problema populației băstinașe în legătură cu cetățile grecești.

Știința sovietică ne învață însă că în tratarea acestei probleme trebuie să pornim *în primul rând* dela populația băstinașe. Noi trebuie să luptăm pentru ca problema să fie tratată pornind dela studierea dezvoltării populației de pe teritoriul R.P.R. înainte de înființarea cetăților grecești, precum și a rolului acestor populații în înființarea și dezvoltarea acestor cetăți. Iată de ce este neștiințifică și antipatriotică terminologia de „hinterland“ folosită de unii istorici pentru ceea ce a fost și este teritoriul patriei noastre.

Un alt exemplu de folosire nejustă a terminologiei ni-l oferă raportul șantierului Hăbășești. În acest raport s'au folosit termenii pescuitul, agricultura, creșterea vitelor, într'o succesiune neștiințifică. Trebuie să folosim acești termeni corespunzători procesului ce a avut loc; să ținem seama de împrejurările când pescuitul era dominant, când creșterea vitelor, agricultura ș. a. m. d. erau dominante. Neprezentarea științifică a problemei deformează cercetările. Folosirea la întâmplare a termenilor fără o adâncire suficientă a marxism-leninismului, ne împiedică să dezvoltăm arheologia.

Se face deasemenea un mare abuz, în folosirea unor termeni din geometrie, aritmetică etc. Există o terminologie științifică corespunzătoare orânduirii comunei primitive și propunerile Dvs. în ce privește neoliticul, paleoliticul, s'au încadrat în această terminologie. Putem să renunțăm la termenii geometrici sau la termenii locali ca Sălcuța, Pietra Roșie, etc., dacă plasăm evenimentele în cadrul structurii generale a societății noastre. Nu se poate cere să lichidăm aceste lucruri în 24 de ore. Dar sunt învățăminte care trebuie să ne frământă ca să putem ajunge la folosirea maximă a științei.

Trebuie să urmărim cu atenție arheologia sovietică. Am dat exemplu Șantierul Hăbășești, fiindcă am văzut că acolo se lucra cu material ce rezultă din cercetările din Uniunea Sovietică. Când ai materialul în față și vezi grija științifică pe care o are arheologul sovietic pentru lămurirea problemelor sale, trebuie să tragi învățăminte din acest material. Știința sovietică aplică în mod creator marxism-leninismul la viața practică. Din știința sovietică trebuie să învățăm în permanență spre binele culturii românești, spre binele dezvoltării Republicii Populare Române.

Este cazul să subliniem trăsătura caracteristică a culturii socia-

liste, a ajutorului socialist pe care ni-l dă Uniunea Sovietică. Dacă înainte vreme imperialiștii veneau în țara noastră și acaparau bogățiile ei, deveneau stăpâni pe sondele țării, pe fabricile țării, etc. în schimb ajutorul Uniunii Sovietice are un caracter socialist. Cum spunea Vera Muhina: „*Fiiți voi înșivă!*” U.R.S.S. ne dă ajutor ca să construim întreprinderi în țara noastră, chiamă pe studenții noștri să studieze în Uniunea Sovietică ca să avem ingineri, profesori de înaltă calificare, etc. în R.P.R. Ne spune să urmărim cuceririle sovietice nu pentru a le copia mecanic, ci pentru a creia în R.P.R. o înaltă cultură socialistă în conținut și națională în formă.

Exemplul arheologiei sovietice trebuie să fie o preocupare permanentă a noastră. Ea ne ajută să înțelegem mai bine toate fenomenele cu care venim în contact în cercetările noastre.

Trebuie să reconsiderăm în mod critic și să valorificăm pe premergătorii noștri: trebuie să preluăm tot ce s'a creat mai bun în trecutul istoriei țării noastre. Învățătura revoluționarului democrat Bălcescu este fără îndoială importantă în studiul istoriei R.P.R. Dar aceasta nu înseamnă că putem să nu privim critic trecutul. A nu-l analiza critic, de pe poziția clasei muncitoare, înseamnă să tragem după noi balastul de care trebuie să ne lepădăm.

Să luăm un exemplu. În raportul prezentat de prof. Condurachi privind Istria, se arată că, la preluarea șantierului, nu s'au găsit nici un fel de jurnale, nici un fel de note, de însemnări, etc. Fostul conducător al acestui șantier, Lambrino, a lăsat un haos total, fără să prezinte rezultatele cercetărilor făcute. Aceasta este expresia trădării poporului și a intereselor naționale. Dacă Lambrino ar fi urmărit ca cercetările din Istria să slujească probleme din istoria României, dacă l-ar fi interesat istoria țării, dacă ar fi avut legături cu poporul, dacă n'ar fi fost vândut imperialismului anglo-american, așa cum s'a dovedit că este, n'ar fi putut să lase o astfel de debandadă. Este clar că tocmai pentru că este un vândut, de aceea am găsit la Istria această situație criminală.

În raportul despre Istria lucrurile sunt prezentate într-o formă „diplomatică”.

Nu se arată cum au lucrat prețișii oameni de știință ai regimului burghezo-moșieresc. Nu se arată că la Istria s'a găsit acea situație pentru că acolo a fost un dușman al poporului român. Să nu uităm că trăim revoluția culturală, cotitură revoluționară de ridicare a științei la înaltul nivel cerut de concepția clasei muncitoare. Aceasta cere luptă. Trebuie să fim luptători în știință și nu oameni care facem rapoarte narrative „obiective”. Fără a pierde din vedere valorificarea a tot ce este bun din trecut trebuie să să fim pătrunși de munca științifică, de spiritul de partid și să demascăm fără cruțare pe dușmanii științei, pe slugile fostului regim burghezo-moșieresc.

S'a început într'adevăr munca în colectiv și pe tărîmul arheologic. Munca desfășurată în acest an începe să fie expresia muncii colective, așa cum ne învață Partidul și clasa muncitoare. Ar fi însă o greșală să ne furăm singuri căciula. Fără îndoială, au existat colective. Dar uneori spiritul colectiv de muncă a fost formal. A existat uneori o separație categorică între șef și colectivul său. Exemplu: tinerii noștri arheologi nu au totdeauna curajul să vină aici să-și spună părerea. Tinerii au fost invitați aici ca să aducă contribuția lor, ca să-și spună cuvântul.

În trecut, nu numai studenții, dar și asistenții și șefi de lucrări stăteau la ușa profesorului și foarte rar puteau să intre la el. Era o prăpastie între profesor și studenți, în majoritatea zdrobitoare a cazurilor. Rămășițele acestei atitudini s'au manifestat și în colectivele din anul acesta.

Patru ore și jumătate s'a discutat la Piatra Roșie problema acestei așezări. Au fost rugați și studenții să ia cuvântul. Ei n'au răspuns. Ne întrebăm: nu este aceasta o consecință a autorității folosite în conducerea colectivului, care separă pe studenți și colaboratori de șeful de șantier? Cum putem explica atitudinea unui tânăr student care, având de pus o întrebare, a evitat s'o pună personal și a cerut unui profesor să pună problema? Nu este la mijloc ceva care împiedică o colaborare între șeful de șantier, colaboratori și studenți? Nu se face oare aceasta în dauna muncii în colectiv? Nu rămân necunoscute idei care frământă pe tinerii studenți și care nefiind exprimate îngreuiază rezolvarea problemelor ce ne frământă?

Am făcut un pas în munca colectivă. Dar sunt încă o serie de rămășițe individualiste care se manifestă în luarea de hotărâri individuale, fără consultarea colectivului, resturi individualiste care reies din faptul că nu s'a creat în destulă măsură o atmosferă tovarășească de muncă în fiecare colectiv și între colective. Nu a fost plăcut să aflăm în cursul discuțiilor, despre diferite sforări. Noi avem nenumărate probleme pe care le discutăm în contradictoriu. Ne-am adunat aici ca să găsim soluțiile cele mai juste. Aceasta nu înseamnă să ajungem la ciocniri personale. Pot oare unii, din cauza unor „sensibilități”, greu de justificat, să piardă din vedere scopul întregului colectiv, de a fi cât mai rodnic în cucerirea unor rezultate științifice prin care fiecare în parte își găsește valorificarea? Nu este aceasta expresia faptului că nu suntem în întregime pătrunși de spiritul colectiv, de spiritul tovarășesc de muncă — și de ce n'am spune-o, (și aceasta trebuie să învățăm dela clasa muncitoare) de spiritul comunist în muncă?

Lipsa de legătură suficientă cu frământările politice ale poporului, iată o altă problemă care trebuie să ne preocupe. Arheologia, deși se ocupă cu lucruri petrecute acum 4000-5000 de ani, are valoare și în-

semnătate pentru lupta noastră de astăzi. Suntem cu toții dornici ca prin arheologie să luminăm probleme de istorie prin care tineretul nostru să fie educat în spiritul patriotismului, în spiritul cerut constructorilor societății socialiste în R.P.R.

Mai există la unii resturile vechii teorii că omul de știință s'ar putea retrace în studierea cercetărilor arheologice, de acum 4000 de ani, înstrăinându-se de frământările de zi cu zi. O astfel de atitudine înseamnă ruperea legăturii cu poporul, ruperea de lupta pe care o dă astăzi poporul pentru cultură. Poate oare un om, care este pătruns de adevărat patriotism, de adevărată dragoste pentru popor, să se rupă de lupta care se desfășoară?

A fost aplaudată propunerea de a se crea muzee, fiindcă am simțit dorința de valorificare pentru zeci de mii de cetățeni, a lucrărilor științifice. Suntem pentru conservarea tuturor pieselor arheologice, tocmai pentru a le pune în valoare. Este însă deosebit de important să vorbim într-o fabrică în fața muncitorilor, într-un sat în fața țăranilor muncitori, despre începuturile societății omenești pe teritoriul patriei noastre. Printr-o astfel de contribuție la lămurirea poporului, ne facem datoria de patrioți. Aceasta trebuie să preocupe pe fiecare dintre noi.

Se știe prea bine câți analfabeți am moștenit în satele noastre. Cunoaștem bătălia inițiată de P.M.R pentru a scoate țara din starea economică și culturală înapoiată în care s'a găsit. Pentru aceasta trebuie ca țăranimea muncitoare să-și ridice nivelul cultural. Câți dintre noi și-au pus problema că trebuie să folosim prezența noastră în sate ca să creiem o școală de alfabetizare, să ținem lecții și conferințe pentru populația sătească? Nu toate colectivele de pe șantier au adus o contribuție în satele noastre, pentru răspândirea culturii.

Rapoartele nu vorbesc mult despre aceasta.

Faptul că pentru întâia dată a avut loc o conferință arheologică în țara noastră, că pentru întâia dată o campanie a noastră a luat o astfel de extindere, faptul acesta se datorește politicii și îndrumării regimului de democrație populară, formă a dictaturii proletarietului în țara noastră. Dictatură a existat și înainte. Era dictatura burghezo-moșierească, o dictatură în slujba unei clici înguste de exploatare și în dauna marii majorități a poporului muncitor. Dictatura proletarietului este în interesul majorității covârșitoare a poporului muncitor în dauna unui mic grup de exploatare. Aceasta se oglindește în toată activitatea regimului nostru. Deaceia regimul de democrație populară este în favoarea oamenilor de știință, a dezvoltării științei.

Clasa muncitoare face eforturi și jertfe grele pentru dezvoltarea țării. Ea cere dela oamenii de știință să contribuie activ la dezvoltarea culturii, la lămurirea unei culturi socialiste în R.P.R. Ea așteaptă dela

oamenii de știință să ducă cultura în popor. Noi trebuie să ne dovedim vrednici de clasa muncitoare din țara noastră, de concepția clasei muncitoare, de regimul nostru de democrație populară, care ne creează atâtea posibilități și ne cere un singur lucru: să servim poporul, să servim lupta poporului, să servim construirea socialismului în Republica Populară Română.